

מערך שיעור

מערך שיעור: מסכסוך לקונפליקט¹

מטרות: הצעה של טקטיקות אפשריות לניהול סכסוך.

מיועד לשכבת גיל: חטיבת ביניים - תיכון

משך השיעור: שעה וחצי.

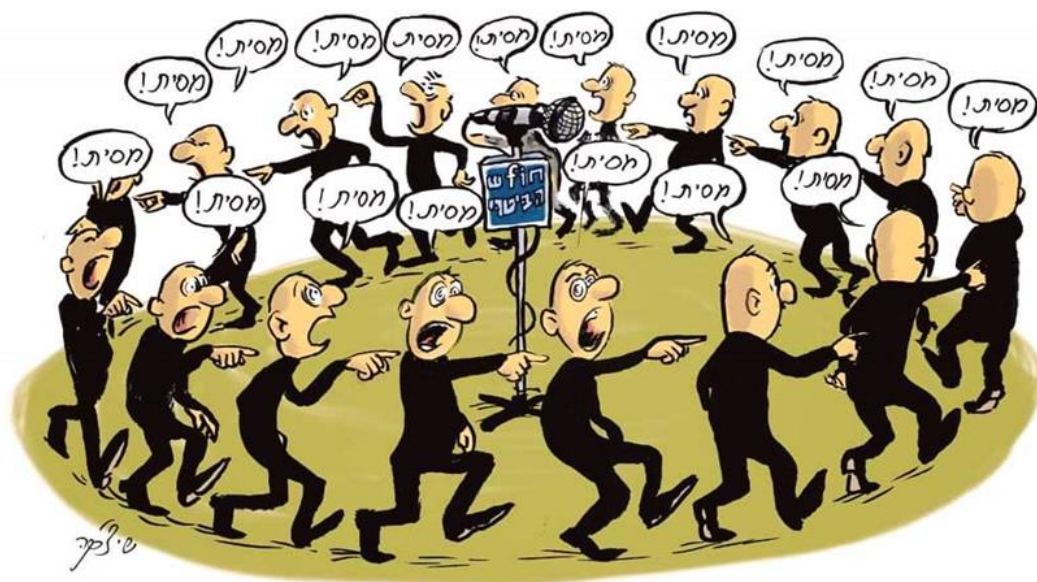
כמה הערות מקדימות למורה:

- השיעור ארוך ובנוי מיחידות שונות. ניתן להשתמש בו כשלם, ניתן להשתמש בחלקים ממנו, להקריין את הסרטון, או ללמוד יחד חלק מן המקורות, לשימושכם הטוב.
- שאלו את עצמכם: מה עשוי לזמן עיסוק בנושא המעבר מסכסוך לקונפליקט? יכולים להיות אלה נושאים מן האקטואליה – למשל, הדיון על מתווה הגז, הסכסוך הישראלי-פלסטינאי, נושא ברית הזוגיות ועוד. יכולים להיות אלה אירועים מחיי היומיום של התלמידים, כיחידים או כחלק מקבוצה חברתית.
- שיעור זה מתכתב עם המושגים הבאים: תרבות דיון, תרבות המחלוקת, תרבות פוליטית, פלורליזם – מפגש עם עמדות שונות, סובלנות בדיון, הסכמיות על גבולות הדיון.

¹ במערך שיעור זה נעזרנו באתרו של עופר טהורי: שילוב להצלחה משותפת (כשגישור פוגש מסורת) : <http://goo.gl/LUT7kH>

מערך שיעור

1. הקרנת הקריקטורה של שי צ'רקה (השימוש בקריקטורה נעשית ברשותו האדיבה של המאייר)

משימה לתלמידים:

- "רואה" לתאר בזוגות מה אני רואה בקריקטורה.
 - "חושב" במליאה: לנסח מחשבה שעולה לי בעקבות ההתבוננות בקריקטורה. (למשל: אף אחד במעגל לא משתמש במקרופון אלא כולם עוסקים בהאשמה הדדית / כל האנשים בתמונה דומים – האשמה בהסתה נעשית לעיתים מבלי לברר האמנם המאשים שונה מאוד מהאדם בו הוא מטיח את האשמה / הסיבוב במעגל נותן תחושה של דינמיקה שאי אפשר להשתחרר ממנה...)
 - "שואל" במליאה: לנסח שאלה שעולה לי בעקבות ההתבוננות בקריקטורה. (למשל: איך מגיעים למעגל האשמה מסוג זה? / איך מצליחים להשתחרר מהדפוס של האשמת האחר? / מה הקשר בין הסתה וחופש הביטוי? ...)
2. בקשה מהתלמידים: לכתוב מקרה קונקרטי המדגים היטב את הקריקטורה של צ'רקה. מקרה זה יכול להיות קשור לחיים האישיים, הקהילתיים, או למציאות הפוליטית – חברתית בארץ.

מערך שיעור

3. מיקוד הדיון: "הקריקטורה אמנם מעלה כיווני פרשנות רבים, אולם אנחנו מבקשים לברר כיצד ניתן לצאת מהמצב אותו מיטיבה הקריקטורה לבטא – מעגל בלתי נגמר של האשמה הדדית. השאלה שתעמוד במוקד השיעור היא כיצד ניתן להשתחרר ממעגל זה - כיצד ניתן לנהל מחלוקת פורה ומקדמת?".

4. חלוקת כרטיסיות עבודה, בכל כרטיסיה יופיע מקור (טקסט או סרט) ושאלה לחשיבה:

• מה בין אמנה להסכם?

אמנת גביזון-מידן נוסחה בראשית שנות ה-2000 במטרה לבחון מחדש את הסטטוס קוו בענייני דת ומדינה שהונהג בימי דוד בן-גוריון ולהציע חלופה ראויה. בנוסח המצומצם (עיקרים ורעיונות) מבחין הרב יעקב מידן בין הסכם ואמנה:

מה בין 'אמנה' להסכם'
אני מודה כי ההכרעה לטובת דרך האמנה עלולה להתפרש כהכרעה טקטית ולא מהותית, כ'תרגיל הישרדות', כפיפת ראש זמנית של ציבור חלש הממתין לשעת כושר, כלומר **כ'הסכם'** זמני, שכל צד דואג בו לעצמו, ולא **כ'אמנה'** ששני הצדדים פועלים בה בשותפות אמת של כולם למען הכול, בשל שאיפה לאחדות אמיתית ומתוך כבוד אמיתי שכל ציבור רוחש לערכיו של הצד שכנגד'

מה ההבדל בין אמנה והסכם?
מדוע בחרו פרופ' גביזון והרב מידן לנסח אמנה ולא הסכם?

• האם תמיד צריך להגיד לא?

רגע לפני הכניסה לארץ, שעה שהשלמת משימת חייו במרחק נגיעה, מבקש משה:
"אֶעֱבֹרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן הַהוּא הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלָּבֹנָן"
(דברים ג כ"ה). תשובתו של האלוהים היא: "עַלֹּה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה, וְשָׂא עֵינֶיךָ יְמָה וְצִפְנָה וְתִמְנָה וּמִזְרָחָה--וְרָאָה בְּעֵינֶיךָ: כִּי-לֹא תַעֲבֹר, אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה" (דברים ג כז).

מה מבקש משה ומהי תשובתו של האלוהים?
מדוע לדעתכם ניתנת למשה רשות לעלות לראש הפסגה ולהביט אל הארץ שאליה לא יוכל לבוא?

מערך שיעור

מה ניתן ללמוד מכך לגבי יכולת של גמישות בעת משא ומתן? לגבי חשיבה בתבניות או חשיבה מחוצה להן?

• "הלאה, צריך ללכת הלאה"

מסעם של בני ישראל ממצרים לארץ כנען ידע עליות ומורדות מצד יחסיהם עם האל. שתי הדוגמאות הבאות ממחישות כיצד ניתן להמשיך הלאה גם לאחר נפילה קשה.
1. מיד אחרי מעמד הר סיני, בעת ששהה משה על הר סיני, חוטא עם ישראל בעבודת העגל. לאחר הכעס הגדול אומר ה':

"פֶסֶל-לָךְ שָׁנִי-לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשִׁימִים; וְכַתְבֹּתִי, עַל-הַלַּחַת, אֶת-הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר הָיוּ עַל-הַלַּחַת הַרְאשִׁימִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ" (דברים ל"ד א).

מהי הפעולה שמתבקש משה לעשות בסיום האירוע הקשה של חטא העגל? מה ניתן ללמוד מכאן על טקטיקות של שיקום יחסים?

2. לאחר שהמרגלים חוזרים מכנען למדבר ומוציאים את דיבתה של ארץ כנען מבקש האל להרוג את בני ישראל במדבר. כדי לשכנע אותו לנהוג אחרת אומר משה:

"..וְהִמַּתָּה אֶת-הָעָם הַזֶּה, כְּאִישׁ אֶחָד; וְאָמַרְוּ, הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר-שָׁמְעוּ אֶת-שְׁמִיךָ, לֵאמֹר; מִבִּלְתִּי יִכְלַת יְהוָה, לְהַבִּיאַ אֶת-הָעָם הַזֶּה, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לָהֶם; וַיִּשְׁחָטֵם, בַּמִּדְבָּר; וַעֲתָה, יִגְדַּל-נָא כֹחַ אֱדֹנִי, כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, לֵאמֹר; יְהוָה, אֲרֹךְ אַפִּים וְרַב-חֶסֶד, נִשְׂא עֹון, וְפֹשַׁע; וְנָקָה, לֹא יִנָּקָה--פֶּקֶד עֹון אֲבוֹת עַל-בְּנִים, עַל-שְׁלִשִׁים וְעַל-רִבְעִים; סֶלַח-נָא, לְעֹון הָעָם הַזֶּה--כִּגְדֹל חֶסְדְּךָ; וְכֹאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה, מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנֶּה; וַיֹּאמֶר ה', סֶלַחְתִּי כְדַבַּרְךָ" (במדבר י"ד ט"ו-כ).

מהו הנימוק בו משתמש משה, נימוק המשכנע את ה' לחזור בו מאיומו להכרית את העם?

איזו טקטיקה שעשויה לסייע בניהול סכסוכים משמשת את משה כאן?

מערך שיעור

- האם הכל פתיר?

האמנם לכל בעיה ישנו פתרון? מחקר מתחום הפסיכולוגיה סבור שכן:

<https://www.youtube.com/watch?v=tSmHAjVv3ok>

אילו אמונות בולמות יישוב סכסוכים ואילו אמונות עשויות לאפשר את פתרון הסכסוך?
כיצד ניתן לעודד את קיומן של אמונות מהסוג החותר לפתרון?

5. סיכום במליאה:

על בסיס כרטיסיות העבודה, להפנות בקשה אל התלמידים לנסח שלושה כללי אצבע ליישוב סכסוכים. לאסוף במליאה.

שאלה לחשיבה:

בראשית השיעור ציין כל תלמיד מקרה קונקרטי העשוי להדגים את המצב המתואר בקריקטורה של שי צ'רקה. אילו מכללי האצבע עשויים לסייע בפתרון עבור מקרה זה?